

TEMMUZ 2023

Hatay Devleti'nin mirası
Tarihi Meclis Binası

BÜYÜK YIKIMIN ALTINCI AYINDAYIZ

Asrın en büyük doğal afeti olan ve 11 ilimizi etkileyen depremlerin üzerinden altı ay geçti. Depremi neden olduğu yıkımın, acıların toplum üzerindeki olumsuz etkileri sürüyor. Hatay, depremler sonrası en fazla etkilenen, yıkılan, kaybolan bir kent durumunda. Yıkıntılar içerisinde, toz bulutunun altında eski güzel günlerinin umuduna tutunarak yaşayan bir kent. Kadim topraklarda yaşanan büyük acı ve yıkım, umudu öldürmemeli. Toplumda ayağa kalkma umudu canlı tutulmalı. Bu umudu ayakta tutan şeylerden biri kentin her köşesinde hissedilen dayanışma duygusu. Progen Tohum olarak başından itibaren depremde etkilenen insanlarımıza değişik kurumlarla dayanışma içinde yardımcı olmaya çalıştık. Maalesef yaralarımız ve kayıplarımız var. Kaybettiklerimizi hep özlemle anacak, yaralarımızı elbirliği ile saracağız. Sorumluluğumuzun bilinciyle bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da tedarik zincirinde aksama olmaksızın tarımsal üretimin sürdürülmesi için yurt içi ve yurt dışı üreticilerimize elimizden gelen desteği sürdüreceğiz. Bu vesileyle depremde kaybettiğimiz çalışma arkadaşlarımız Oral Bereketoğlu ve Mehmet Çolak ile hayatını kaybeden tüm vatandaşlarımızı rahmetle anıyor, ailelerine tekrardan başsağlığı diliyoruz.

PROGEN PAMUK DURUM RAPORU 2023

Geçen sezon Ekim 2022’de yayınladığımız bültenimizde aşağıdaki ifadeleri kullanmıştık:

“Pamuk hasatları bazı bölgelerimizde tamamlanırken, Şanlıurfa ve Diyarbakır’da devam ediyor. Kültürümüzde tarımsal faaliyetlerde hasat demek şenlik demektir, bayram demektir. Ne yazık ki pamuk hasadı şenlik havasında geçmiyor. Kütlü fiyatları son derece düşük seyretmekte, üretici pamuğunu satmakta zorlanmaktadır. Bu durum önümüzdeki yıllarda pamuk ekim alanlarının radikal bir şekilde daralmasına yol açacaktır. Bunun anlamı da yıllık 2 milyon tona varan tüketimi söz konusu olan tekstil sektörünün tedarikte daha çok dışa bağımlı olması anlamına gelecektir. Yapılması gereken destekleme miktarının bir an önce iyileştirilmesidir”

2023 Yılı pamuk sezonunda ne yazık ki ekim alanları ülke genelinde % 22,4 oranında azaldı. Bunun anlamı, tekstil sanayicilerinin pamuk tedarikinde daha fazla dışa bağımlı olması demektir, daha fazla döviz kaybı demektir, üreticilerin pamuktan uzaklaşmaya devam etmesi demektir. Yapılması gereken, destekleme politikasının hasatlardan önce tekrar gözden geçirilmesidir.

2023 Yılı pamuk hasat sezonunun şenlik havasında başlaması dileklerimizle bereketli bir hasat sezonu diliyor, Progen Tohum tarafından hazırlanan Temmuz 2023 dönemine ait PAMUK DURUM RAPORU'nu sizlerle paylaşıyoruz.

Tablodan da anlaşılacağı gibi, 2023 yılında pamuk ekim alanları ülke genelinde % 22,4 daralarak 435 bin hektar olarak gerçekleşti. En fazla daralma Çukurova Bölgesi'nde Hatay ve Adana illerinde görüldü.

TÜİK'in son on yıllık verim ortalaması dikkate alındığında, 2023 yılı kütlü rekoltesi 2,14 milyon ton, elyaf rekoltesi ise 834 bin ton civarında gerçekleşecek.

TÜRKİYE PAMUK EKİLİŞ ve ÜRETİM TAHMİN RAPORU - TEMMUZ 2023

Bölgeler	ÇKS-2022 (ha)	2023 Değişim (%)	Tahmini Ekim Alanı (ha) (2023)	2023 Yılı Tahmini Kütlü Verimi (kg/ha)	Tahmini Kütlü Üretimi (ton) (2023)	Tahmini Elyaf Üretimi (ton)	Tahmini Çiğit Üretimi (ton)
GAB BÖLGESİ (Şanlıurfa, Diyarbakır, Adıyaman, Mardin)	347.675	-19,5	280.012	4.916	1.376.541	536.851	812.159
ÇUKUROVA BÖLGESİ (Adana, Mersin, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş)	89.287	-42,9	50.956	4.916	250.502	97.696	147.796
EGE BÖLGESİ (İzmir, Aydın, Manisa, Muğla, Denizli, Antalya)	124.199	-16,0	104.292	4.916	512.702	199.954	302.494
TÜRKİYE TOPLAMI	561.161	-22,4	435.261	4.916	2.139.745	834.501	1.262.450
ÖNEMLİ NOTLAR:							
ÇKS-2022	2022 ÇKS RAKAMLARI, BAKANLIKTAN TEMİN EDİLMİŞ OLUP, YÜKSEK İHTİMALLİ YAKLAŞIM OLDUĞU DÜŞÜNÜLMEKTEDİR.						
DEĞİŞİM ORANI	BÖLGELERDE GÖREVLİ PROGEN ÇALIŞANLARININ YAPTIKLARI ANKET SONUÇLARINA VE PİYASA KONTROLLERİNE DAYALI TAHMİNİ DEĞERLERDİR						
TAHMİNİ KÜTLÜ ÜRETİMİ	HEKTARA 4920 KG: TÜK'İN SON 10 YILLIK VERİM ORTALAMASINA DAYANMAKTADIR.						
TAHMİNİ ELYAF ÜRETİMİ	KÜTLÜ ÜRETİMİNİN %39 RANDIMAN ESASINA GÖRE KARŞILIĞIDIR.						
TAHMİNİ ÇİĞİT ÜRETİMİ	KÜTLÜ ÜRETİMİNİN %59 ÇİĞİT RANDIMAN ESASINA GÖRE KARŞILIĞIDIR.						

PROGEN TOHUM YURT SATHINA YAYILMIŞ ÜRETİM TESİSLERİYLE TÜRK TARIMININ HİZMETİNDE

Tohumculukta tedarik gücünün önemli olduğunun bilinciyle hareket eden Progen Tohum, Antakya OSB'deki merkez tesislerine ilaveten Konya (Ladik) ve Aydın (Söke) üretim tesisleriyle üretim kapasitesini önemli oranda yükseltti. Antakya tesislerinde pamuk, soya ve tahıl, Konya'da tahıl, Aydın'da ise pamuk ve tahıl tohumları üretililecek.

PROGEN TOHUM ANTAKYA TESİSLERİ

PROGEN Söke Tesisleri

PROGEN Konya Tesisleri

PROGEN Konya Tesisleri

PROGEN Konya Tesisleri

PROGEN TOHUM YAZ DÖNEMİ DEĞERLENDİRME TOPLANTISI

Progen Tohum çalışanlarının pamuk ve soyada 2023 yılı hedeflerin gerçekleşme durumunun, tahıllarda 2023 yılı satış hedeflerinin ve tüm ürünlerde gerçekleştirilecek pazarlama faaliyetlerinin değerlendirildiği “2023 Yılı Yaz Dönemi Değerlendirme Toplantısı” 26-29 Temmuz 2023 tarihlerinde Kuşadası Kalamar Otelde yapıldı. Değerlendirme toplantıları sonrası kurum dışı uzman eğitmenler tarafından seçilen konularda eğitim faaliyeti gerçekleştirildi.

PROMASTER PROGRAMININ İKİNCİSİ TAMAMLANDI

Ziraat Fakültelerinden yeni mezun Ziraat Mühendislerinin 4 ay süreyle Progen bünyesinde, bölümlerde ve farklı bölgelerde hizmet içi eğitimini ve sektöre kazandırılmasını amaçlayan Promaster programının ikincisi tamamlandı. Programda yer alan 5 adaydan, Ahmet Ede Şanlıurfa’da Pazarlama/Satış Biriminde, Oğuzhan Şefik Çukurova Bölgesi Üretim Biriminde, İ. Halil Büyükbulut ve Tolga Uslu ArGe Biriminde, Seda Melik Kalite Kontrol Biriminde görevlerini sürdürüyor.

PROGEN TOHUMDAN YENİ PAMUK ÇEŞİDİ BA 3008

Progen tohum tarafından geliştirilen BA3008 pamuk çeşidi Bakanlığın tescil denemelerinde, kütlü veriminde 597 kg/da'lık verimi ile 559 kg/da olan standart ortalamanın üstünde verim vermiştir. Lif veriminde ise 273,0 kg/da'lık verimi ile 237,3 kg/da olan standart ortalamanın üstünde yer almıştır. Bakanlık tescil denemelerinde çırçır randımanı % 45,8, lif inceliği 4,8 mic, lif uzunluğu 30,5 mm ve lif kopma dayanıklılığı 31,2 g/tex olarak ölçülmüştür.

Bakanlığın, "Pamuk Tarımsal Değerleri Ölçme Denemeleri 2021-2022 Yılı Güneydoğu Anadolu Bölgesi Kütlü Verim Sonuçları"na göre hem kütlü hem de elyaf veriminde verim birincisi olan BA3008 çeşidimiz, tescil raporundan alınan yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi, verim ve elyaf değerleri açısından üstün potansiyele sahiptir.

TEKNOLOJİK ÖZELLİKLERİ

Mikroner	: 4.6-4.8
Mukavemet (g/tex)	: 31-33
Elyaf uzunluğu (mm)	: 29-31
Parlaklık	: 72-74
Çepel ID	: 5
SCI	: 140-150
Randıman (%)	: 44-46

BİTKİSEL ÖZELLİKLERİ

Erkencilik	: Orta
Elyaf kalitesi	: Çok İyi
Bitki boyu	: Uzun
BGD ihtiyacı	: Var
Bitki yapısı	: Güçlü
Yaprak tüylülüğü	: Tüylü
Hastalık toleransı	: Yüksek
Makineli hasada uygunluğu	: Uygun
Hasat yardımcılara tepkisi	: Çok İyi
Kuraklık toleransı	: Süper
Dökmeye karşı toleransı	: Tolerant
Toprak tercihi	: Yok (Ağır, çorak, zayıf topraklara üstün adaptasyon)

PEMBEKURT YOĞUNLUĞUNUN ARTMASINDA SERTİFİKASIZ KAÇAK TOHUM KULLANIMININ YAYGINLAŞMASI ROL OYNAMIŞTIR *

Pamukta sertifikasız kaçak tohum kullanımının artmasına bağlı olarak Pembekurt tekrar gündeme geldi. Pembekurdun yoğunluğu ve yaygınlığı sertifikasız tohum kullanımı ile niçin artıyor sorusuna yanıt vermek için pembekurdun biyolojisini ve sertifikalı tohum üretim sürecini bilmek gerekiyor.

Kışı çiğitler içerisinde larva döneminde geçiren pembe kurdun ilkbahardaki ilk kelebek çıkışları nisan ayı başlarında gerçekleşmektedir. Bir pembe kurt kelebeği 800 kadar yumurta bırakabilmektedir. Yumurtalar çevre koşullarına bağlı olarak 4-8 günde açılır ve çıkan larvalar hemen çiçek ve kozaların içine girerek beslenir. Larva süresi çevre koşullarına bağlı olarak iki hafta kadar sürmektedir. Olgunlaşan larvalar pupa olmak amacıyla toprağa iner ve bitki kalıntıları arasında pupa olur. Çiçeklerde beslenen pembe kurt larvaları rozet çiçek oluşumuna neden olurken, kozaların içerisine giren pembe kurt larvaları çiğitlerle beslenmektedir. Zarar gören çiğitler çimlenmez ve pembe kurtlu çiğitlerden elde edilen yağın kalitesi düşük olur. Çiğitleri birleştirerek ikiz tane oluşumuna ve beslenmesi sırasında lifleri kesmesi nedeniyle lif kalitesinin düşmesine neden olur. Kozanın bir veya iki çenedinde zarar vermesi sonucu kör koza oluşumuna neden olur. Böyle kozalar sağlıklı açmaz.

Pembekurt larvalarının neden olduğu ikiz çiğitler

Pembekurt ülkemizde yılda 4-5 nesil vermektedir. Sonbaharda pamuk hasadından sonra sıcaklığın düşmesi ve gün uzunluğunun kısılmasıyla birlikte larvalar kışlamak amacıyla çiğitler içerisinde diyapoza (uyku dönemi) girerler. Pembekurdun diyapoza girmesinde en önemli faktör gün uzunluğunun kısılmasıdır.

Ülkemizde pembekurt mücadelesinde ilaçlı mücadele önerilmemektedir. Pembekurt

yönetmeliğinde yer alan önlemlerin uygulanması durumunda ilaçlı mücadeleye gerek kalmamaktadır. Zararlıının biyolojisine bağlı olarak başarılı bir tarla ve tohum temizliği gelecek yılın popülasyonunu azaltmaktadır. Tarla temizliğinde, pamuklar üzerinde kalan kör kozaların parçalanması için traktör

kuyruk milinden hareketli sap keserler kullanılmalı ve pamuk sapları parçalanarak derin sürümle toprağa gömülmelidir.

Pembekurtla mücadelede en önemli nokta pembekurttan arı tohum kullanılmasıdır. Bu nedenle sertifikalı delinte tohum kullanılması gerekmektedir. Pembekurt ile mücadelede pembekurt larvalarının neden olduğu rozet çiçeklerdeki

larvaların toplanması, hasattan sonra büyükbaş hayvanları pamuk tarlalarında otlatılması, ekim nöbeti, erkenci çeşitler ekerek erken hasat yapılması uygulanabilecek diğer kültürel önlemlerdir.

Pembekurt ile nasıl mücadele yapılacağı, üreticilerin, çırçır fabrikalarının neleri yapmakla sorumlu olduğu *Pamukta Pembekurt Yönetmeliği* ile belirlenmiştir. Pamuk üreticilerinin dikkat edecekleri hususların başında pembekurt ile bulaşık olmayan sertifikalı delinte tohum kullanmaları, hasat sonrasında tarla temizliğini yapmaları ve yakacak amacıyla toplanan kör kozalı pamuk saplarının mart ayı sonuna kadar yakılması gelmektedir. Özellikle pembekurt ile bulaşık olmayan alanlara pembekurt enfeksiyonunun önlenmesi ve sezon başındaki çekirdek

popülasyonunun en alt düzeyde tutulmasında; çeşit safiyeti sağlaması, daha kısa sürede çimlenmesi, ekiminin kolay olması, dekara daha az tohum kullanılması, tohumla taşınan mantari hastalık etmenlerinden ve yabancıot tohumlarından temiz olması, seyreltme işleminin daha kolay olması gibi avantajlarının yanında pembekurttan temiz olması nedeniyle pembekurt ile mücadelede en önemli önlemlerin başında delinte tohum ekimi gelmektedir. Sertifikalı delinte tohum ekiminin yaygınlaştırılması amacıyla Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, pamukta ürün desteklemesini sadece sertifikalı delinte tohum eken üreticilere vermektedir.

Sertifikasız kaçak tohumların üretim aşamasında tarla kontrollerinin yapılmaması ve delintasyon sürecinin sağlıklı olmaması nedeniyle, kaynağı belli olmayan sertifikasız kaçak tohum kullanımı pembekurt yaygınlık ve yoğunluğunu arttıracaktır.

BİTKİ TAHTA KURULARI VE *LYGUS* SPP

Pamukta son yıllarda çitirik açma sorunu dikkati çekmektedir. Çitirik açma neden olan zararlıların başında pembekurt gelse de, Bitki tahtakuruları, Lygus ve Dikenlikurt zararı da çitirik açımın nedenleri arasındadır. Sözü edilen zararlılardan en önemlileri Lygus ve Bitki tahta kurularıdır. Bazı bölgelerimizde kısaca “Emiciler” olarak isimlendirilen Lygus (*Lygus* spp) ve Bitki tahta kuruları (*Creontiades pallidus*) ülkemizde genellikle pamuğun koza oluşturma dönemi ortasından itibaren görülen ve yer yer etkili olan zararlılar olarak bilinir.

Pamuk bitkisinde dökümlerin bir kısmı fizyolojiktir, yani herhangi bir etmene bağlı olmaksızın bitki besleyebileceği kadar generatif organı taşır, geriye kalanını atar. Fizyolojik dökümler dışında; *generatif-vegetatif gelişme dengesizliği, gübre dozlarındaki dengesizlik, yanlış sulama, hastalık ve zararlıların etkisi, çiçeklerin döllemsiz olması, kuru rüzgarlar, şiddetli sıcaklar, ani sıcaklık değişimi* gibi biyotik ve abiyotik stresler nedenleriyle tarak (çiçek tomurcuğu) ve koza dökümleri gerçekleşebilir.

Zararlılardan birçoğu doğrudan veya dolaylı olarak tarak ve koza dökümüne neden olabilir. Lygus ve bitki tahtakuruları olarak isimlendirilen zararlılar da emgi yaparak beslendiği tarak ve kozaların dökülmesine neden olmaktadır. Pamuğun koza oluşturma ve olgunlaşma döneminde ortaya çıkan bu zararlılardan en önemlisi *C. pallidus*'dur. Erginleri yeşil-kahverenkli, yaklaşık 7 mm boyunda, nimfleri (genç dönemleri) yeşil renkli ve uzun antenleri ile dikkati çeker. Zararının nimfleri ve erginleri tarak ve kozalarda beslenir ve emgi yapılan tarak ve kozalar dökülür. Kozalarda emgi yapılan yerlerde siyah lekeler oluşur, orta boy kozalar bitki üzerinde kalabilir ancak kozalarda patlama görülebilir. Döküm nedeniyle ürün azalmasına neden olduğu gibi, kozaların olgunlaşmasını geciktirir,

kozalarda deformasyona ve çitirik açmalara neden olur. Koza içindeki tohum ve lifler tam olarak olgunlaşmayacaktır ve lifler birbirine dolaşacaktır ve koza duvarının iç yüzeyinde ur oluşacaktır.

Bitki tahtakuruları ve *Lygus* ile mücadelede, aşırı azotlu gübre kullanımı ve aşırı sulamadan kaçınılmalı, bitkiler sık bırakılmamalı, pamuğa yabancı otlardan geçmesi nedeniyle yabancıot mücadelesi yapılmalı, nektarsız, tüysüz ve gossypol oranı yüksek pamuk çeşitleri ekilmelidir. Ayrıca, yonca tuzak bitki olarak görev yaptığından, pamuk tarlalarına şeritler halinde yonca ekilmesi önerilen diğer bir kültürel önlemdir.

İlaçlı mücadelesinde ise, öncelikle zararlı sayımlarının yapılması gerekmektedir. Zararlı çok hareketli olduğu için atrapla sayım çok daha güvenilir sonuç vermektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta, zararlının hangi dönemde ortaya çıktığıdır. Eğer erken dönemde ortaya çıkmış ise ilaçlama eşiği daha düşük alınır. Erken dönemde tesadüfen 100 tarak ve koza kontrol edilir, 100 generatif organda 4 birey veya 50 atrapta 3 birey varsa ilaçlamaya karar verilir. Geç dönemde ise (kozaların çoğunun, % 80'den fazlasının olgunlaştığı dönem) 100 generatif organda 20 birey veya 50 atrapta 6 birey var ise ilaçlamaya karar verilmelidir. Rakamlardan da anlaşıldığı gibi, zararlı erken dönemde ortaya çıkarsa daha tehlikeli olmaktadır.

PROGEN BUĞDAY VE ARPA ÇEŞİTLERİNDEN YÜKSEK VERİM POTANSİYELİ

Hububatta fiyatların tatminkar olmadığı bir hasat sezonu yaşadık. PROGEN buğday ve arpa çeşitleri yüksek verim potansiyeli ve üstün kalite değerleri ile 2023 yılında da üreticilerin beğenisini kazandı. Ülkemizin değişik bölgelerinde tarımı yapılan Progen buğday ve arpa çeşitlerine ait bazı verimleri sizlerle paylaşmak istiyoruz.

Ülkemizin değişik bölgelerinde tarımı yapılan Progen buğday ve arpa çeşitlerine ait bazı verim sonuçları

Ülkemizin değişik bölgelerinde tarımı yapılan Progen buğday ve arpa çeşitlerine ait bazı verim sonuçları

Hazırlayan: Prof. Dr. Cafer MART

*Bu metinde yer alan bilgiler üreticilerin bilgi ve tecrübesini arttırmak amacıyla verilmiştir. ProGen Tohum A.Ş. ve Atay Tarım A.Ş. bu bilgilerden kaynaklanan bir sorumluluğu kabul etmez.